

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ТЕХНІКИ ВИКОНАННЯ ВПРАВ НА ГІМНАСТИЧНИХ СНАРЯДАХ

Спортивна гімнастика характеризується виконанням різноманітних вправ. Виконання певних вправ із використанням гімнастичних снарядів відрізняється своєю складністю, тому їх навчання потребує вивчення структури їх виконання, що аналізується у статті..

Ключові слова: вправа, гімнастичний снаряд, навчання, структура, студент.

Постановка проблеми

Різноманіття й велика загальна кількість гімнастичних вправ вимагають їхнього впорядкування й приведення до єдиної системи структурних відносин. Величезна кількість гімнастичних вправ начебто б позбавляє підстави говорити про загальні основи техніки вправ на снарядах, проте, всі вправи на снарядах підкоряються загальним положенням, що об'янюється анатомо-фізіологічними особливостями будови людського тіла й дією певних фізичних закономірностей (В. М. Смолевський, Ю. К. Гавердовський, 1999; В. М. Смолевський, 1987, й інші).

В сучасній спортивній гімнастиці культивуються різні вправи, що розрізняються за формою, технікою виконання, складністю й рівнем доступності [3]. Однак, незважаючи на виняткову розмаїтість, всі гімнастичні вправи у більшому або меншому ступені подібні за структурою й технікою, тому, що в основі їхнього виконання лежать об'єктивно існуючі біомеханічні закономірності.

Характерною ознакою гімнастичних вправ – є зумовленість зовнішньої форми при практично повній відсутності в них природних рухових навичок, обумовлених онтогенезом й філогенезом. Якщо не враховувати досить обмежених і специфічно застосовуваних у гімнастиці елементів ходи, бігу й стрибків, то у всім іншому рухова діяльність гімнастів й гімнасток розвивається у зовсім штучних умовах, які визначаються конструкцією снарядів, що застосовуються для цієї мети. Таким чином, моторика гімнаста базується як би на резервних рухових здатностях людини, що не використовуються у повсякденному житті, але здатних стати предметом їхнього вдосконалення у спорті й, як наслідок, засобом фізичного розвитку й виховання.

Предметом кінцевої суддівської оцінки у гімнастиці є не підсумковий результат руху, а весь процес виконання вправи. Відповідно, гімнастична вправа носить програмний, наперед заданий характер. Із цього погляду всяка гімнастична вправа будується за схемою [6]:

вихідне положення – програмний рух – кінцеве положення.

Розрізняють дві основні групи вправ на гімнастичних снарядах: статичні, силові вправи й махові вправи. Кожна із цих груп, у свою чергу, підрозділяється на підгрупи у відповідності до специфічних особливостей тих або інших вправ. Силові вправи підрозділяються на: статичні вправи й силові переміщення. Труднощі цих вправ залежать від: ступеня необхідної напруги м'язів й особливостей умов утримання рівноваги у заданій позі.

Дослідження виконувалось за планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання НТУУ "Київський політехнічний інститут".

Мета дослідження – аналіз загальних основ виконання гімнастичних вправ на снарядах.

Результати дослідження

Розглянемо вплив анатомічного фактору при виконанні вправи. Наприклад, при виконанні такого елемента, як горизонтальний вис позаду – рух рук позаду досягає анатомічної межі, техніка виконання цього елемента вимагає, щоб руки залишалися паралельними, а у цьому положенні рукам далі рухатись нікуди. У іншому елементі – горизонтальний вис спереду, анатомічного обмеження немає: руки можуть бути, стосовно тулубу, підняті вгору [1]. Виходить, кут між руками й тулубом може бути зафіксований тільки за рахунок сили м'язів плечового поясу. Механічно це означає, що у першому випадку є стопор, а в другому його немає.

Статичні вправи – це нерухомі пози (виси й упори), які гімнаст приймає на снаряді. Наприклад: вис, виснув кутом, вис зігнувшись й ін., діапазон труднощів цих вправ надзвичайно широкий. У цій групі є вправи, що доступні й студентам-першокурсникам, і посильні тільки спортсменам вищих спортивних розрядів.

Силові переміщення – це повільні переходи від одного статичного положення в інше. Наприклад: підтягування й опускання у висі, підйом силою в упор й опускання у вис, з горизонтального упору – опускання у вис позаду і підйом у горизонтальний упор тощо. Всі ці вправи підкоряються тим же закономірностям, що й статичні.

Махові вправи. Переважна більшість вправ на снарядах є маховими вправами, які виховують здатність орієнтуватись у просторі, координувати свої дії відповідно до зовнішньої обстановки й управляти цими діями.

Махові вправи на снарядах представляють собою обертові рухи за повним колом або за його частинам [7]. Осі, навколо яких може обертатись гімнаст, можуть бути дійсними (гриф поперечини або жердина різновисоких брусів) й уявленими (лінія, що з'єднує точки хвата на кільцях або паралельних брусах, при поперечному положенні стосовно осі снаряду). Стосовно тіла гімнаста осі називаються: фронтальна (лицьова), сагітальна (передньозадня) й поздовжня (вертикальна). Необхідно зазначити, що всі ці осі є уявленими, перпендикулярні одна одній і перетинаються в одній точці – центрі ваги тіла гімнаста.

Структура махових вправ

У педагогічних цілях, а також із метою більш ефективного навчання, виконання всіх махових вправ підрозділяються на три фази:

1. Фаза підготовчих дій – прийняття більш раціонального положення й виконання "стартових" рухів, що здатні забезпечити якісне виконання другої фази.
2. Фаза основних дій – момент додатку максимальних зусиль. Це найважливіша частина вправи, від правильного виконання якої залежить якість виконання вправи в цілому.
3. Фаза завершальних дій – додання руху остаточної форми.

Необхідно відзначити, що всі ці фази є умовними, тому що чітких границь між ними не існує. Розглянемо фази на прикладі найпоширеніших вправ у спортивній гімнастиці: підйом розгином на поперечині й підйом махом вперед на паралельних брусах [4].

Підйом розгином на поперечині

- Фаза підготовчих дій складається із невеликого згинання махом назад у тазостегнових суглобах, повного прогинання під нижньою вертикаллю й наступним згинанням у тазостегнових і плечових суглобах до положення вису зігнувшись (при маху вперед).
- Фаза основних дій містить у собі розгинання у тазостегнових суглобах і приведення прямих рук до тулубу.
- Фаза завершальних дій складається з виходу в упор, тобто закінчення вправи, додання її завершальної форми.

Підйом махом вперед з упору на руках на паралельних брусах

- Фаза підготовчих дій починається у крайньому положенні маху назад і закінчується в злегка зігнутому положенні на маху вперед (стопи на рівні площини жердин).
- Фаза основних дій починається із різкого розгинання у тазостегнових суглобах й закінчується невеликим згинанням у тазостегнових суглобах із одночасним розгинанням рук (активним натисненням руками на жердині, що приводить до відриву плечей від опори).
- Фаза завершальних дій полягає у прийнятті кінцевого положення, що залежить від того, як дії будуть відбуватись після підйому (наприклад: розведення ніг для сіду ноги нарізно, кут для наступної силової стійки і т.д.).

Знання закономірностей махових вправ й їхньої структури дозволяє виділити в них всі три фази, що дуже важливо для визначення правильного шляху навчання. Навчання гімнастичним вправам – це, насамперед, педагогічний процес, який вимагає планомірної й методично правильної організації дій викладача і студента.

При цьому, у процесі засвоєння гімнастичних вправ вирішуються наступні основні завдання:

- формування рухових навичок й вмій для загального фізичного розвитку й спортивної підготовки студентів;
- виховання фізичних якостей, що забезпечують основу для всестороннього фізичного розвитку й спортивного вдосконалення студента;
- виховання особистісних якостей студентів-гімнастів (працьовитості, наполегливості, активності, цілеспрямованості тощо), що сприяють формуванню морально-вольових якостей.

При виконанні фізичних вправ велике значення має ступінь розслаблення й напруги м'язів. Включення у роботу тільки необхідних груп м'язів при правильній техніці виконання вправ сприяє раціональним й ощадливим рухам, надає їм еластичність й охороняє студента від швидкого стомлення. Вправи на розслаблення, звичайно, виконуються після вправ, що дають більше навантаження на окремі групи м'язів й зв'язок, після тривалої напруги організму, після статичних положень. Слід зазначити, що правильне поєднання розслаблення й напруги м'язів важливо не тільки з погляду загальної ефективності роботи, але й має велике профілактичне значення, попереджає можливі ушкодження м'язово-зв'язкового

апарату. Впродовж занять гімнастикою вправи на розслаблення використовують як спосіб покращення кровообігу в м'язах, загального обміну речовин й активного відпочинку, розслабляти можна окремі м'язові групи стоячи й сидячи, а також всі м'язи у положенні лежачи [2].

Головна вимога навчання гімнастичним вправам – засвоєння раціональних способів рухових дій шляхом використання правильної методики навчання, що заснована на дидактичних принципах навчання, фізіологічних закономірностях розвитку рухової навички й фундаментальних положеннях теорії фізичного виховання. Перед викладачем завжди стоїть завдання провести студента по найбільш короткому шляху навчання, а сформована навичка дій має бути міцною. Для досягнення такої мети необхідно не тільки знати основні правила організації навчання гімнастичним вправам, але й вміти використовувати їх на практиці [5].

Висновки

Істотне значення для навчання гімнастичним вправам на снарядах мають:

– можливості повного використання технічного забезпечення навчальних занять, до цього відноситься наявність наочного приладдя (схем, моделей, відеозаписів), тренажерів й допоміжних пристроїв, різних пристроїв для страховки студентів, що, впродовж виконання вправи, буде полегшувати засвоєння рухів;

– успішне вирішення основних завдань навчання гімнастичним вправам залежить від рівня професійно-педагогічної підготовки викладача й вміння реалізовувати свої здатності у конкретній обстановці навчання.

Потрібне проведення подальшого аналізу щодо вдосконалення навчання студентів внаслідок гімнастичним вправам на снарядах.

Використані джерела

1. Гимнастика и методика преподавания: Учебник для ин-тов физ. культ. Под ред. В. М. Смолевского. Издание 3-е, перераб., доп. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 336 с.
2. Лящук Р. П., Огнистий А. В. Гімнастика (навчальний посібник у двох частинах). – Тернопіль: ТДПУ, Ч.1. – 2000. – 164 с.
3. Лящук Р. П., Огнистий А. В. Гімнастика (навчальний посібник у двох частинах). – Тернопіль: ТДПУ, Ч.2. – 2001. – 214 с.
4. Петрина Р. Л., Бубела О. Ю. Основна гімнастика. Навчально-методичний посібник. – Львів: Українські технології, 2002. – 113 с.
5. Релизин В. М. Гимнастика в высшей школе. – М.: Высшая школа, 1981. – 118 с.
6. Смолевский В. М. Гимнастика и методика преподавания. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 336 с.
7. Спортивная гимнастика: Учебник / Под ред. Ю. К. Гавердовского и В. М. Смолевского. – М.: Физкультура и спорт, 1979. – 327 с.

Smovzhenko A. M., Shishac'ka V. I.

GENERAL BASES OF EXERCISES' TECHNIQUE ON GYMNASTIC SHELLS

Sport gymnastics is characterized implementation of various exercises. Implementation of certain exercises with the using of gymnastic shells differs by the complication; therefore their teaching needs study of their implementation structure, that analyses in the article.

Key words: *exercise, gymnastic shell, structure, student, teaching.*

Стаття надійшла до редакції 29.08.2013 р.

